

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av hyttlämning på RAÄ Torsång 2:1, Ornäs, Dalarna

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hansson, A., & Linderson, H. (2019). *Dendrokronologisk analys av hyttlämning på RAÄ Torsång 2:1, Ornäs, Dalarna*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2019:113). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

20 November 2019

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2019:113
Anton Hansson & Hans Linderson
**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV HYTTLÄMNING RAÄ TORSÅNG
2:1, ORNÄS, DALARNA**

Uppdragsgivare: Dalarnas museum, Box 22, 791 21 Falun (kontaktperson: Jimmy Axelsson-Karlqvist, jimmy.axelssonkarlqvist@dalarnasmuseum.se)

Område: Borlänge **Prov nr:** 83394-83399 **Antal Prov:** 6

Dendrokronologiskt objekt: Del av timmervägg, schakt 1 (83394-83395)

Timmerkonstruktion, schakt 4 (83396-83397) Timmerkonstruktion, schakt 5 (83398-83399)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer (mer vågat dateringsförslag inom parantes)
83394	PD 366	Tall	191	Sp 75, ej W	1609	1609-1634	
83395	PD 367	Tall	90; 3	Sp 65, Nära W	1614	1614-1619	
83396	PD 363	Tall	161+~2	Sp 65, ej W	1594	1596-1629	
83397	PD 364	Gran	115; 3	Nära W	Ej datering		(1623-1633)
83398	PD 398	Tall	119; 3	Sp 40, Nära W	1835	1835-1845	
83399	PD 554	Tall	118+~2; 3	Sp 45, ej W	1611	1613-1641	

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Virket från schakt 1 (83394-83395) är, om ett gemensamt fällningsår förutsätts, avverkat någon gång åren **1614-1619**.

Från schakt 4 har tallvirket (83396) avverkats någon gång åren **1596-1629**. Granprovet (83397) kan inte med säkerhet dateras, men ett mindre säkert förslag till avverkningsår är 1623-1633.

Virket från schakt 5 uppvisar två vitt skilda åldrar. Virket från prov 83398 är avverkat någon gång åren **1835-1845** medan virket från prov 83399 är avverkat någon gång **1613-1641**.

Resultatet visar att virket till prov 83394-83396 samt 83399 kan vara avverkat vid ett gemensamt tillfälle, åren 1614-1619 och skulle i så fall kunna visa på att konstruktionerna från de olika schakten är anlagda samtidigt. Den yngre tallen, prov 83398, skulle i så fall kunna representera en sentida tillbyggnad eller reparation av en konstruktion.

Tallvirket är hämtat från Dalarna. Virket till prov 83394 kommer mest troligt från ett område kring Falun medan virket till prov 83395 och 83396 är hämtat från ett område kring Mora.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891